

Ozimek // Teoriia i metodyka fiz. vykhovannia i sportu. 2004. № 2. S. 50–54.

11. Sovenko S. P. (2006). Obgruntuvannia ratsionalnoi pobudovy trenuvalnoho protsesu lehkoatletiv-strybuniv na etapi zberezhennia vyshchoi sportyvnoi maisternosti u richnomu tsykli pidhotovky / S. P. Sovenko // Pedahohika, psykholohiia ta med.-biol. probl. fiz. vykhovannia i sportu: zb. nauk. pr. / za red. S. S. Yermakova. Kh.: KhDADM (KhKhPI). № 6. S. 108–112.

12. Sovenko S. P. (2018). Sportyvna khodba: navch. posib. / S. P. Sovenko, Yu. M. Andrushchenko, A. V. Solomin, V. Ye. Vynohradov. – K.: TOV "NVF "Slavutych-Delfin". 144 s.

13. Ukraina na Olimpiiskyykh ihrakh (lehka atletyka) Rezhym dostupu: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.

14. Federatsiia lehkoj atletyki Ukrainy Rezhym dostupu: <https://uaf.org.ua/>

15. Shkrebtiy Yu. M. (2005). Upravlinnia trenuvalnyimi i zmahalnymi navantazhenniamy sportsmeniv vysokoho klasu / Yu. M. Shkrebtiy. K.: Olimp. I-ra. 257 s.

DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.10\(183\).12](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.10(183).12)

Ворона В.В.

*кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
Сумський державний університет, м. Суми
ORCID ID: 0000-0003-4958-3019,*

Король С.А.

*кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
Сумський державний університет, м. Суми
ORCID ID: 0000-0002-5270-3467,*

Скрипка І. М.

*кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка, м. Суми
ORCID ID: 0000-0002-4446-2122*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКИХ СПОРТИВНИХ ШКІЛ

Анотація. Діяльність дитячо-юнацьких спортивних шкіл відіграє ключову роль у формуванні фізичної культури молоді, популяризації здорового способу життя та підготовці майбутніх професійних спортсменів. Успішне функціонування таких шкіл залежить від належного нормативно-правового регулювання, яке визначає правила діяльності, вимоги до організації навчального процесу, фінансування та управління матеріально-технічною базою. З огляду на постійні зміни в законодавстві та зростання вимог до якості спортивних закладів, виникає необхідність в аналізі чинних нормативно-правових засад, що регулюють управління дитячо-юнацькою спортивною школою. Метою цієї статті є аналіз нормативно-правових засад управління діяльністю дитячо-юнацьких спортивних шкіл в Україні. Проаналізовано ключові законодавчі акти, що регулюють організаційні, фінансові та правові аспекти функціонування дитячо-юнацької спортивної школи, включаючи Конституцію України, Закон «Про фізичну культуру та спорт» і накази Міністерства освіти і науки та Міністерства молоді та спорту. Особлива увага приділяється державному соціальному стандарту у сфері фізичної культури та спорту, який визначає вимоги до якості послуг, інфраструктури та підготовки спортсменів. Висвітлено механізми управління, що сприяють підвищенню ефективності роботи дитячо-юнацьких спортивних шкіл.

Ключові слова: нормативно-правове регулювання, управління, дитячо-юнацькі спортивні школи.

Vorona Vita, Korol Svitlana, Skrypka Iryna. Regulatory and legal principles of management of sports schools for children and youth. The activities of sports schools for children and youth play a key role in shaping the physical culture of young people, promoting a healthy lifestyle, and preparing future professional athletes. The successful functioning of these schools relies on appropriate legal frameworks that outline the operational rules, requirements for educational processes, funding, and management of facilities. there is a pressing need to analyze the current legal framework governing the management of sports school for children and youth. Considering the constant changes in the legislation and the growing requirements for the quality of sports institutions, there is a pressing need to analyze the current legal framework governing the management of sports schools for children and youth. The purpose of this article is to analyze the regulatory and legal principles of managing the activities of sports schools for children and youth in Ukraine. The key legislative acts regulating the organizational, financial, and legal aspects of the functioning of sports schools for children and youth have been analyzed, including the Constitution of Ukraine, the Law 'On Physical Culture and Sports,' and the orders of the Ministry of Education and Science and the Ministry of Youth and Sports. This resolution provides a comprehensive framework for the operation of sports schools for children and youth as well as defines the forms of ownership, legal foundations of their activities, funding procedures, and requirements for athlete training. Particular attention is given to the state social standard in physical culture and sports, which sets requirements for the quality of services, infrastructure, and athlete training. The mechanisms of management that contribute to increasing the efficiency of sports schools for children and youth are highlighted.

Keywords: regulatory framework, management, sports schools for children and youth.

Постановка проблеми. У сучасних умовах зростає значення фізичної культури та спорту як важливих чинників розвитку людини та суспільства. В Україні цьому сприяють регіональні програми, що залучають різні групи населення до систематичних занять спортом, за активної участі органів влади, громадськості та спортивних організацій [13; 2].

Ефективність управління спортивними організаціями, зокрема ДЮСШ, вимірюється внутрішніми та зовнішніми показниками. Внутрішня ефективність залежить від управління ресурсами, стратегії, професіоналізму тренерів та інфраструктури. Зовнішня – від адаптації до змін та задоволення потреб споживачів спортивних послуг [5].

Діяльність дитячо-юнацьких спортивних шкіл (ДЮСШ) відіграє ключову роль у формуванні фізичної культури молоді, популяризації здорового способу життя та підготовці майбутніх професійних спортсменів [12]. ДЮСШ є важливою ланкою в освітній та спортивній системі України, що забезпечує дітям та підліткам можливість займатися різними видами спорту під керівництвом кваліфікованих тренерів.

Ефективне функціонування таких шкіл залежить від належного нормативно-правового регулювання, яке визначає правила діяльності, вимоги до організації навчального процесу, фінансування та управління матеріально-технічною базою. З огляду на постійні зміни в законодавстві та зростання вимог до якості діяльності спортивних закладів, виникає необхідність в аналізі чинних нормативно-правових засад, що регулюють управління ДЮСШ.

Аналіз літературних джерел. За твердженням І.Є. Гоцул, правова база управління фізичною культурою та спортом в Україні є системною і несуперечливою. Охоплюючи суміжні галузі, такі як охорона здоров'я та демографія, вона містить конкретні інструменти для реалізації певних завдань, а також механізми зворотного зв'язку через оцінку діяльності. Це дозволяє коригувати роботу організацій, відповідальних за розвиток фізичної культури та спорту, відповідно до їхньої основної діяльності [1].

Серед інших авторів, які розглядали управління фізичною культурою та спортом в Україні на основі нормативно-правового регулювання, слід відмітити: С. М. Домбровську, С.А. Вавренюк, В.В. Палюх [2]; Л. М. Оніщук [5]; А. Т. Ціпов'яз, В. В. Бондаренко [12]; О.І. Чокля, А. О. Фальковський [13].

Мета статті – проаналізувати нормативно-правові засади управління діяльністю дитячо-юнацьких спортивних шкіл в Україні.

Матеріали та методи. У процесі дослідження використовували аналіз наукових джерел, нормативно-правової документації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Управління діяльністю закладів фізичної культури і спорту здійснюється на засадах таких нормативно-правових документів, як Конституція України (КУ), Закон України «Про фізичну культуру і спорт», акти Президента України і Кабінету Міністрів України, накази Міністерства освіти і науки України (МОН) та Міністерства молоді та спорту (Мінмолодьспорт), інших органів виконавчої влади, положеннями про діяльність ДЮСШ. Управління діяльністю спортивних шкіл, незалежно від їх підпорядкування, типу та форми власності, здійснюється Мінмолодьспортом і МОН у встановленому порядку.

Розгляд Конституції України [4] дає змогу стверджувати, що управління діяльністю ДЮСШ в Україні регулюється декількома її розділами, які встановлюють основні принципи функціонування державних і приватних інституцій у різних сферах, у тому числі в освіті та спорті (табл. 1).

Таблиця 1

Розділи Конституції України, які регулюють управління діяльністю ДЮСШ

Розділи і статті КУ	Регулювання управління діяльністю ДЮСШ
Розділ I Стаття 8 Стаття 19	Принцип верховенства права. Діяльність ДЮСШ повинна відповідати законам України та міжнародним зобов'язанням. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування діють лише на підставі та в межах законів України. Це стосується й організації управління ДЮСШ
Розділ II Стаття 24 Стаття 53	Рівність громадян перед законом. Управління ДЮСШ повинно забезпечувати рівний доступ дітей до занять спортом без дискримінації. Право на освіту. ДЮСШ є частиною системи позашкільної освіти, яка гарантується державою.
Розділ XI Стаття 143	Органи місцевого самоврядування управляють майном, що належить територіальним громадам, зокрема комунальними спортивними школами
Розділ XII	Конституційний контроль за дотриманням законів, що регулюють діяльність ДЮСШ

Закон України «Про фізичну культуру і спорт» [9] регламентує управління дитячо-юнацькими спортивними школами через визначення загальних засад функціонування спортивних установ, їхньої організаційної структури та підпорядкованості. Серед основних аспектів управління ДЮСШ, слід відзначити підпорядкованість, в межах якої визначається, що спортивні школи можуть функціонувати під різними формами власності (державною, комунальною або приватною) і підпорядковуватися різним центральним органам виконавчої влади, зокрема Мінмолодьспорту та МОН. В зазначеному законі, регулювання державного управління передбачає, що Мінмолодьспорт і МОН у межах своїх повноважень здійснюють загальне керівництво та контроль за діяльністю спортивних шкіл, незалежно від їхнього типу чи підпорядкованості. Закон визначає права та обов'язки ДЮСШ, а також механізми державної підтримки, фінансування, атестації кадрів і вимоги до інфраструктури спортивних установ.

Діяльність ДЮСШ регламентується низкою законодавчих актів, постанов і указів, виданих Президентом України та Кабінетом Міністрів України (КМУ). Указом Президента України «Про Національну доктрину розвитку фізичної культури і

спорту» [7] визначаються основні напрями розвитку фізичної культури та спорту в Україні, що включає підтримку діяльності спортивних шкіл. Деякі укази регулюють питання відзначення досягнень у сфері дитячого та юнацького спорту.

Важливою для діяльності ДЮСШ є постанова КМУ № 993 від 05.11.2008 року «Про затвердження Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу» [6]. Ця постанова встановлює основні положення, за якими функціонують ДЮСШ, а також визначає форми власності, правові засади їх діяльності, порядок фінансування, вимоги до підготовки спортсменів тощо.

Управління діяльністю ДЮСШ в Україні здійснюється на основах нормативних актів, включно з наказами Міністерства освіти і науки України та Міністерства молоді та спорту України. Серед наказів МОН, слід відзначити наказ «Про Систему організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та позашкільних навчальних закладів» [8], який регулює загальні принципи організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи у різних навчальних закладах, включно з позашкільними, до яких належать і ДЮСШ. Хоча цей наказ не є прямим регламентом для діяльності ДЮСШ, він створює загальну рамку для організації фізкультурної та спортивної діяльності у різних закладах освіти.

Затверджений наказом Мінмолодьспортом «Державний соціальний стандарт у сфері фізичної культури і спорту» [3] визначає мінімальні вимоги до організації та надання послуг у сфері фізичної культури і спорту, які повинні забезпечувати ДЮСШ для всіх учасників. Стандарт встановлює вимоги до якості спортивної підготовки, включаючи кваліфікаційні вимоги до тренерів та інших фахівців, використання сучасних методик тренування та розвиток фізичних здібностей учнів.

Одним із ключових завдань державного соціального стандарту є забезпечення доступності занять фізичною культурою і спортом для дітей та молоді. ДЮСШ повинні працювати над тим, щоб кожен учень мав рівні можливості брати участь у заняттях незалежно від соціального або матеріального становища. Він регламентує мінімальні вимоги до матеріально-технічної бази ДЮСШ (спортивні споруди, обладнання та інвентар, необхідний для проведення тренувань та змагань на належному рівні).

Стандарт встановлює показники, за якими оцінюється ефективність роботи ДЮСШ, такі як кількість учнів, їх спортивні досягнення, рівень підготовки, участь у змаганнях тощо. Також в ньому визначається мінімальний рівень фінансування спортивних шкіл, необхідний для забезпечення нормального їх функціонування та розвитку, включаючи як державне фінансування, так і можливість залучення додаткових коштів. Державні органи здійснюють моніторинг виконання вимог державного соціального стандарту. ДЮСШ повинні регулярно звітувати про свою діяльність та відповідність встановленим критеріям [3].

Наказ Мінмолодьспорту, який стосується типових штатних нормативів дитячо-юнацьких спортивних шкіл, визначає нормативи кількісного складу працівників ДЮСШ, що регулюють організацію роботи школи та її ресурсне забезпечення. Так, у наказі визначено мінімальний та максимальний склад працівників ДЮСШ, залежно від кількості груп, секцій та учнів. Вказано, що до штату можуть входити керівники, тренери-викладачі, методисти, лікарі, обслуговуючий персонал та інші працівники. Встановлено кількість годин, які тренери-викладачі повинні відпрацювати, виходячи з кількості учнів у секціях і рівня спортивної підготовки. Регламентуючи мінімальні вимоги до штату, наказ забезпечує можливість якісного виконання навчальних програм, підготовки спортсменів та проведення змагань. Окрім основного складу, наказ дозволяє спортивним школам адаптувати штатний розклад залежно від специфіки діяльності, виду спорту, кількості груп тощо [11].

Висновки. Управління діяльністю ДЮСШ регламентується загальними положеннями Конституції, що стосуються прав людини, рівного доступу до освіти та спортивних установ, а також повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування. В законі України «Про фізичну культуру і спорт» встановлено як загальні принципи функціонування ДЮСШ, так і механізми державного контролю та управління для забезпечення їх ефективної роботи. Нормативно-правові акти, якими є постанови КМУ, укази президента, визначають загальні підходи та регулюють організаційні, фінансові та правові аспекти діяльності дитячо-юнацьких спортивних шкіл. Затверджені Мінмолодьспортом державний соціальний стандарт у сфері фізичної культури і спорту і типові штатні нормативи для ДЮСШ регулюють діяльність ДЮСШ, забезпечуючи стандарти якості, доступності та безпеки, які повинні бути дотримані для підготовки спортсменів та організації навчально-тренувального процесу, сприяють більш ефективному управлінню ресурсами.

Перспективи подальших досліджень пов'язуємо з аналізом змін у нормативно-правовій документації щодо офіційного визнання видів спорту в Україні.

Література

1. Гоцул І. Є. Основні напрямки вдосконалення механізму публічного управління у сфері фізичної культури та спорту в Україні. *Вчені записки ТНУ імені ВІ Вернадського*, 2023. № 1. С. 35-39.
2. Державне регулювання фізичної культури та спорту в Україні / за ред. С.М. Домбровська, С.А. Вавренюк, В.В. Палюх. Харків : НУЦЗУ, 2020. С. 313. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/10760>
3. Державний соціальний стандарт у сфері фізичної культури і спорту : Наказ Міністерства молоді та спорту України від 28.03.2013 р. № 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0559-13#Text> (дата звернення: 06.09.2024)
4. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 10.09.2024).
5. Оніщук Л. М. Особливості управління спортивними організаціями. *Тези 76-ї наукової конференції професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*. Том 2. (Полтава, 14 травня – 23 травня 2024 р.). Полтава: Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2024. С. 344-345.

6. Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу : Постанова Каб. Міністрів України від 05.11.2008 р. № 993. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993-2008-%D0%BF#Text> (дата звернення: 08.09.2024)
7. Про Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту : Указ Президента України від 28.09.2004 р. № 1148/2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1148/2004#Text> (дата звернення: 06.09.2024)
8. Про Систему організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та позашкільних навчальних закладів : Наказ Міністерства освіти і науки України від 21.07.2003 р. № 486. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0903-03#Text> (дата звернення: 06.09.2024)
9. Про фізичну культуру і спорт. Закон України від 24.12.1993 р. № 3809-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text> (дата звернення 10.09.2024)
10. Стратегія розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року : Постанова Каб. Міністрів України від 04.11.2020 р. № 1089. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 06.08.2024)
11. Типові штатні нормативи дитячо-юнацьких спортивних шкіл : Наказ Міністерства молоді та спорту України від 30.07.2013 р. № 37. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1361-13#Text> (дата звернення: 09.09.2024)
12. Ціпов'яз А.Т., Бондаренко В.В. Організація і управління фізичною культурою і спортом: навч. посіб. Кременчук: КПК, 2019. С. 128. URL: <http://eprints.zu.edu.ua>
13. Чокля О.І., Фальковський А.О. Специфіка державно-правового регулювання фізичної культури і спорту в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. № 2 (31). С. 3–9.

References

1. Gocul, I. Ye. (2023). Osnovni napryamky vdoskonalennya mekhanizmu publichnogo upravlinnya u sferi fizychnoi kultury ta sportu v Ukraini. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho*, (1), 35-39.
2. Dombrowska, S. M., Vavrenyuk, S. A., & Palyukh, V. V. (Eds.). (2020). *Derzhavne rehulyuvannya fizychnoi kultury ta sportu v Ukraini*. Kharkiv: NUTSU. <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/10760>
3. Ministerstvo molodi ta sportu Ukrainy. (2013). *Derzhavnyi sotsialnyi standart u sferi fizychnoi kultury i sportu: Nakaz vid 28.03.2013 r. № 1*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0559-13#Text> (Accessed: September 6, 2024)
4. Konstytutsiya Ukrainy. (1996). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*, 1996, № 30, st. 141. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Accessed: September 10, 2024)
5. Onishchuk, L. M. (2024). Osoblyvosti upravlinnya sportyvnyy orhanizatsiyamy. In *Proceedings of the 76th Scientific Conference of Professors, Teachers, Researchers, Postgraduates, and Students of the National University "Poltava Polytechnic named after Yuriy Kondratyuk"*, Vol. 2 (pp. 344–345). Poltava: National University named after Yuriy Kondratyuk.
6. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2008). *Polozhennya pro dytyacho-yunatsku sportyvnu shkolu: Postanova vid 05.11.2008 r. № 993*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993-2008-%D0%BF#Text> (Accessed: September 8, 2024)
7. Prezydent Ukrainy. (2004). *Pro Natsionalnu doktrynu rozvytku fizychnoi kultury i sportu: Ukaz vid 28.09.2004 r. № 1148/2004*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1148/2004#Text> (Accessed: September 6, 2024)
8. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2003). *Pro Systemu orhanizatsiyi fizkulturno-ozdorovchoi ta sportyvnoi roboty doshkilnykh, zahalnoosvitnikh, profesiino-tekhnichnykh ta pozashkilnykh navchalnykh zakladiv: Nakaz vid 21.07.2003 r. № 486*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0903-03#Text> (Accessed: September 6, 2024)
9. Verkhovna Rada Ukrainy. (1993). *Pro fizychnu kulturu i sport: Zakon Ukrainy vid 24.12.1993 r. № 3809-XII*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text> (Accessed: September 10, 2024)
10. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2020). *Strategiya rozvytku fizychnoi kultury i sportu na period do 2028 roku: Postanova vid 04.11.2020 r. № 1089*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-%D0%BF#Text> (Accessed: August 6, 2024)
11. Ministerstvo molodi ta sportu Ukrainy. (2013). *Typovi shtatni normatyvy dytyacho-yunatskykh sportyvnykh shkil: Nakaz vid 30.07.2013 r. № 37*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1361-13#Text> (Accessed: September 9, 2024)
12. Tsipoviyas, A. T., & Bondarenko, V. V. (2019). *Orhanizatsiya i upravlinnya fizychnoiu kulturoiu i sportom: navch. posib*. Kremenчук: KPK. <http://eprints.zu.edu.ua>
13. Choklya, O. I., & Falkovskiy, A. O. (2020). Spetsyfika derzhavno-pravovoho rehulyuvannya fizychnoi kultury i sportu v Ukraini. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk*, 2(31), 3–9. <http://pyuv.onua.edu.ua/index.php/pyuv/article/view/554>

DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.10\(183\).13](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.10(183).13)
УДК 375.5.015.316.612. 796

Гетьман М.О.,
ORCID ID <https://orcid.org/0009-0008-7404-0167>
аспірант Інституту проблем виховання НАПН України, м. Київ

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИХОВАННЯ САМОВЛАДАННЯ МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ У ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ БОЙОВИМ МИСТЕЦТВОМ

Актуальність дослідження впливів фізичної культури та спортивно-оздоровчої діяльності на виховання морально-вольових якостей учнівської молоді визначається запитом сучасної педагогічної теорії і практики на розроблення та удосконалення відповідного методичного інструментарію. У цьому контексті спортивно-оздоровча діяльність є ефективним інструментом для розвитку зростаючої особистості, що актуалізує визначення відповідних організаційно-педагогічних умов.